

WOLNOŚĆ I MANIPULACJA

„Wszystko wolno, ale nie wszystko przynosi korzyść. Wszystko wolno, ale nie wszystko buduje. Niech nikt nie szuka własnego dobra, lecz dobra bliźniego! (1 Kor 10, 23-24); „Wszystko badajcie, a co szlachetne zachowujcie! Unikajcie wszystkiego, co ma choćby pozór zła” (1 Tes 5, 21-22).

CEL:

- zwrócenie uwagi na to, w jaki sposób wyraża się wolność człowieka i w jaki sposób próbuje się nim manipulować;

WPROWADZENIE

Prawo do wolności myśli i ich wyrażania, formułowania i rozpowszechniania swoich poglądów należą do elementarnych praw człowieka.

Manipulacja jest świadomym, zamierzonym i zaplanowanym działaniem mającym na celu zniekształcenie rzeczywistości oraz wyrobienie wpływu na świadomość i decyzje odbiorcy. Jest działaniem przeciw wolności i prawdzie, tym bardziej niebezpiecznym, że trudno wykrywalnym. Jest uczestnictwem w kłamstwie.

Media są doskonałym narzędziem manipulacji i tę świadomość warto mieć. Nie wolno podchodzić do nich bezrefleksyjnie. Media są zdolne wpływać na postawę człowieka. Postawę rozumiemy tu jako względnie stałe, pozytywne lub negatywne, ustosunkowanie się człowieka do konkretnego przedmiotu. Postawa z definicji kształtuje intelekt, wolę, rozum itd. W niej angażuje się cały człowiek. W następstwie wpływu pozytywnego widzimy otwartość na świat, na drugiego człowieka, postawę tolerancji. Negatywny wpływ wyraża się krytykanctwem, buntem, odrzuceniem wszelkich wartości.

Oddziaływanie mediów na człowieka to długofalowy proces. Gdy mówi się o problemach, nie wskazuje się na jeden konkretny moment, ale na długotrwałe oddziaływanie. Dlatego jest to tak trudne do wykrycia. Po pewnym czasie media stają się tak dalece wiążące, że człowiek nie jest w stanie się od nich uwolnić. Wpływają nie tyle przez słowa, ile przez sam fakt nieustannego oddziaływania i nacisku.

To, w jakim stopniu media mogą wpływać na życie człowieka, zależy od jego psychiki (skłonność do reakcji, tendencyjność w podejmowaniu decyzji, filtr informacyjny), cech osobowych (podatność na wpływy itp.), postawy wobec mediów (akceptacja lub obojętność, przeżywane głębokie więzi z innymi ludźmi, poziom kulturalny i wychowanie).

PRZEBIEG SPOTKANIA

Czas: 45 min

Prowadzący: Spróbujmy najpierw określić, czym jest i w jaki sposób może się wyrażać nasza wolność? Co ją warunkuje?

- brak przymusu zewnętrznego, przysługuje przede wszystkim jednostce i wyraża się w jej swobodach;
- możliwość wyboru zarówno dobra, jak i zła;
- możliwość realizacji rozumnych celów; pozwala człowiekowi samostanowić o sobie (powinno się mieć świadomość swoich ograniczeń - duchowe i biologiczne dziedzictwo, środowisko, podjęte zobowiązania);

- wyraża się jedynie w czynieniu dobra zgodnie z prawdą, w szacunku wobec drugiego człowieka;
- wolność wiąże się z odpowiedzialnością za swoje czyny;
- wolność jednej osoby nie może ograniczać wolności innego człowieka
- absolutna wolność nie istnieje, bo byłaby wolnością od prawdy prowadzącą do samowoli, anarchii i ograniczenia wolności innych;
- konieczna jest dojrzałość, aby zachować niezależność od ograniczeń zewnętrznych (np. środowiska wywierające presję) i wewnętrznych (lęk, niewiedza, sugestia masowa);

Pamiętajmy, że prawo do wolności myśli i ich wyrażania, formułowania i rozpowszechniania swoich poglądów należą do elementarnych praw człowieka. Ale człowiek realizuje swoją wolność wtedy, gdy jest skierowany ku drugiej osobie, dąży do dialogu z innymi. Człowiek naprawdę wolny nie poddaje się uwarunkowaniom wynikającym z jego przeszłości, nie zwalnia się z odpowiedzialności za swoje czyny i życie. Wolność daje mu prawo do tego, by się zmieniać. Człowiek może wszystko jako istota Boża, przez niego stworzona. Jest wolny, może pracować nad tym, jaki będzie jego obraz, decyzje, wybory, działalność.

- Co może niszczyć naszą wolność? (*grzech*)
- Co to jest manipulacja i na czym może ona polegać?

Manipulacja jest świadomym, zamierzonym i zaplanowanym działaniem mającym na celu zniekształcenie rzeczywistości oraz wyrobienie wpływu na świadomość i decyzje odbiorcy. Jest działaniem przeciw wolności i prawdzie, tym bardziej niebezpiecznym, że trudno wykrywalnym. Jest uczestnictwem w kłamstwie.

Manipulacja może polegać na podawaniu informacji:

- *nieprawdziwych,*
- *nieważnych lub mało ważnych z pominięciem istotnych,*
- *ważnych jako nieważnych lub mało ważnych,*
- *spreparowanych (po odpowiedniej selekcji),*
- *wieloznacznych (aby utrudnić rozumienie),*
- *w nadmiarze (szum informacyjny).*

Manipulacyjne sposoby oddziaływania: odwoływanie się do emocji (pokazywanie wycinka faktów bez kontekstu), informacja jako pewnik (autorytet, uogólnienie), statystyka i liczby, tytuły prasowe, telefoniczna opinia publiczna, powtarzanie, przemilczanie, ukrywanie, publiczność odziedziczona, symbolizacja, niezwykłość przekazu, moda, selekcja, eufemizmy, hiperbolizacja, tzw. Prawo Rossa.

- W jaki sposób media mogą wpływać na postawę człowieka? Postawę rozumiemy tu jako względnie stałe, pozytywne lub negatywne, ustosunkowanie się człowieka do konkretnego przedmiotu. Postawa z definicji kształtuje intelekt, wolę, rozum itd. W niej angażuje się cały człowiek.

W następstwie wpływu pozytywnego widzimy otwartość na świat, na drugiego człowieka, postawę tolerancji. Negatywny wpływ wyraża się krytykanctwem, buntem, odrzuceniem wszelkich wartości. Media wpływają nie tyle przez słowa, ile przez sam fakt nieustannego oddziaływania i nacisku. Po pewnym czasie media stają się tak dalece wiążące, że człowiek nie jest w stanie się od nich uwolnić.

- Od czego zależy podatność człowieka na wszelkiego rodzaju manipulację? Jak wam się wydaje, jakimi osobami jest najłatwiej manipulować?

[od jego psychiki (skłonność do reakcji, tendencyjność w podejmowaniu decyzji, filtr informacyjny, wyłączenie krytycznego myślenia), cech osobowych (naiwność, podatność na wpływy itp.), postawy wobec mediów (akceptacja, traktowania mediów jak bezwzględny autorytet lub obojętność, przeżywane głębokie więzi z innymi ludźmi, poziom kulturalny i wychowanie]

- Co to jest propaganda?

Propaganda (od łac. *propagare* – rozszerzać, rozciągać, krzewić) – celowe działanie zmierzające do ukształtowania określonych poglądów i zachowań zbiorowości lub jednostki, polegające na manipulacji intelektualnej i emocjonalnej (czasem z użyciem jednostronnych, etycznie niewłaściwych lub nawet całkowicie fałszywych argumentów). Gdy propaganda zmierza do upowszechnienia trwałych postaw społecznych, poprzez narzucenie lub zmuszenie odbiorców do przyjęcia określonych treści, wtedy stanowi jeden z elementów indoktrynacji.

Przesłanki/warunki maksymalnej skuteczności propagandy (według Noama Chomskiego):

- wspieranie przez władze publiczne;
- wspieranie przez wykształcone klasy;
- brak możliwości donośnego sprzeciwu wobec jej treści (cenzura, kooperacja wydawców, zmowa milczenia mediów).

W języku potocznym utrwaliło się wartościujące znaczenie terminu propaganda jako synonimu stosowania kłamstw, półprawd, manipulacji – przeciwieństwo informacji, refleksji, dyskusji. Historia propagandy liczy sobie kilka tysięcy lat, jednak jej szczególny rozwój możemy obserwować dopiero współcześnie od XIX wieku (wraz z rozwojem demokracji parlamentarnej, a co za tym idzie walki wyborczej). Często nazywa się tak zabiegi marketingu politycznego.

Propaganda obejmuje szeroki zakres form. Może być to sztuka wizualna, polegająca na przekazywaniu jasnych i powszechnie znanych symboli, przedmiotów, fotografia, muzyka i radio, telewizja i Internet, język ciała oraz taniec, literatura (praktycznie w każdej znanej formie, także ulotki), teatr oraz kino. Ogólną zasadą propagandy jest apelowanie do emocji, a nie do rozumu.

- W jaki sposób możemy się bronić przed manipulacją i propagandą?

Podsumowanie: Media są doskonałym narzędziem manipulacji i tę świadomość warto mieć. Nie wolno podchodzić do nich bezrefleksyjnie. :D

MATERIAŁY DLA PROWADZĄCEGO

WOLNOŚĆ

Prawo do wolności myśli i ich wyrażania, formułowania i rozpowszechniania swoich poglądów oraz dostęp do informacji należą do elementarnych praw człowieka.

Człowiek jest osobą, istotą myślącą, posiada refleksyjną samoświadomość (świadomość samego siebie). Według tego obrazu człowiek może się urzeczywistniać według planu, który wcześniej przyjął, i na tym polega jego wolność. Człowiek naprawdę wolny nie poddaje się uwarunkowaniom wynikającym z jego przeszłości, nie zwalnia się z odpowiedzialności za swoje czyny i życie. Wolność daje mu prawo do tego, by się zmieniać. Człowiek może

wszystko jako istota Boża, przez Niego stworzona. Jest wolny, może pracować nad tym, jaki będzie jego obraz, decyzje, wybory, działalność.

Jak człowiek realizuje swą wolność? Wtedy, gdy jest skierowany ku drugiej osobie. Człowiek jest powołany do dialogu z drugą osobą. Człowiek to jedyna istota, która może okazać miłość, i to miłość bezinteresowną, aż do ofiary z samego siebie. To zachowanie możemy tłumaczyć tylko w odniesieniu do Boga miłującego siebie. Bóg miłuje siebie jako Trójca Święta. W samym Bogu relacja miłości jest międzyosobowa. To zostało głęboko wpisane w człowieka, że ma on w sobie choć odrobinę dobroci. Każdy ma odruch odniesienia się do drugiego, chyba że go zatraci. Wychowanie nowego człowieka polega na wzbudzeniu tego odruchu, obudzeniu i pójściu dalej, by nie był to tylko odruch, ale cała postawa – posiadania siebie w dawaniu siebie.

Przeszkodą jest grzech, który ma swe źródło w egoizmie i egocentryzmie – czynienie wszystkiego, by podporządkować całe otoczenie swemu JA. Jeśli człowiek będzie wewnątrznie zniewolony, będzie funkcjonował na zasadzie automatu, to nie będzie próbował krytycznie myśleć, nie będzie mógł właściwie odpowiadać na bodźce, które do niego z zewnątrz docierają.

Oddziaływanie mediów na człowieka to długofalowy proces. Gdy mówi się o problemach, nie wskazuje się na jeden konkretny moment, ale na długotrwałe oddziaływanie. Dlatego jest to tak trudne do wykrycia). Po pewnym czasie media stają się tak dalece wiążące, że człowiek nie jest w stanie się od nich uwolnić. Wpływają nie tyle przez słowa, ile przez sam fakt nieustannego oddziaływania i nacisku. Wpływ mediów na ludzi może być: bezpośredni, kumulatywny i podświadomy.

MANIPULACJA (DEZINFORMACJA)

Manipulacja jest świadomym, zamierzonym i zaplanowanym działaniem mającym na celu zniekształcenie rzeczywistości oraz wyrobienie wpływu na świadomość i decyzje odbiorcy. Jest działaniem przeciw wolności i prawdzie, tym bardziej niebezpiecznym, że trudno wykrywalnym. Jest uczestnictwem w kłamstwie.

Manipulacja może polegać na podawaniu informacji:

- nieprawdziwych,
- nieważnych lub mało ważnych z pominięciem istotnych,
- ważnych jako nieważnych lub mało ważnych,
- spreparowanych (po odpowiedniej selekcji),
- wieloznacznych (aby utrudnić rozumienie),
- w nadmiarze (szum informacyjny).

Manipulacyjne sposoby oddziaływania: odwoływanie się do emocji (pokazywanie wycinka faktów bez kontekstu), informacja jako pewnik (autorytet, uogólnienie), statystyka i liczby, tytuły prasowe, telefoniczna opinia publiczna, powtarzanie, przemilczanie, ukrywanie, publiczność odziedziczona, symbolizacja, niezwykłość przekazu, moda, selekcja, eufemizmy, hiperbolizacja, tzw. Prawo Rossa.

Propaganda zewnętrzna – czyni podatnym także na asymilację treści pozapropagandowych publikowanych przez media, wynika z naiwności, wyłączenia krytycyzmu, traktowania mediów jak bezwzględny autorytet.

Propaganda wewnętrzna (automanipulacja) – najgroźniejsza, jest to efekt końcowy innych manipulacji, „pranie mózgu” polega na przyjęciu narzuconej wizji świata, towarzyszy temu wewnętrzna zgoda. Symptomy: obojętność, przekonanie, że manipulacja ułatwia życie, zaprzeczanie, postępująca uległość. Prowadzi do mentalności zmanipulowanej, która blokuje rozwój osoby (redukuje człowieka do roli przedmiotu; rozmnożenie światów i iluzja prowadzą do alienacji).

Postawa automanipulacji polega na przyzwyczajeniu człowieka, że jest przedmiotem manipulacji. Chodzi o to, by człowiek sam stwierdził, że jest mu dobrze w niemyśleniu. Woli, by inni myśleli za niego. Jest mu podawane wszystko, a on się godzi na manipulację. Szuka sensacji i jest mu z nią dobrze. Automanipulacja ogranicza zdolność własnej oceny postępowania. Jednostka zaprzecza istnieniu manipulacji. Człowiek uważa, że jest oświecony, otwarty, chce poznać różne stanowiska. Ostatecznie zostaje zredukowany do rzędu rzeczy i przedmiotu wykonującego pewne funkcje. Nie ma szans na samourzeczywistnienie w takim postępowaniu. Religijność takiej jednostki jest na poziomie prymitywnym. Do kościoła chodzi, ale treści tam głoszonych nie przyswaja, bo zgodził się na manipulację. Człowiek zmanipulowany cechuje się przeciętnością, obojętnością, zgadza się z otoczeniem, chce mieć święty spokój.

Spoleczne konsekwencje to nowomowa, język bełkotu, nienawiści, agresji, niszczenie więzi międzyludzkich, konsumpcjonizm i permisywizm, uniformizacja.